קיצור שלחן ערוך — דינים מן שבעה עשר בתמוז עד תשעה באב

כֵּיוָן שֶׁבִּשְׁבָעָה עָשָׂר בְּתַמּוּז הִתְחִילוּ צָרוֹת הַחֻרְבָּן, לָכֵן נוֹהֲגִין קְצָת אֲבֵלוּת מִיּוֹם זֶה עַד אַחַר תִּשְׁעָה בְּאָב. וְרָאוּי לְכָל יְרֵא שָׁמַיִם לַעֲשׂוֹת תִּקּוּן חֲצוֹת בְּכָל יוֹם לְאַחַר חֲצוֹת הַיּוֹם. אֵין נוֹשְׂאִין נָשִׁים, אֲפִלּוּ מִי שֶׁעֲדַיִן לֹא קִיֵּם מִצְוַת פְּרוּ וּרְבוּ. אֲבָל לַעֲשׂוֹת שִׁדּוּכִין, אֲפִלּוּ בְּסִעוּדָּה, מֻתָּר עַד רֹאשׁ חֹדֶשׁ אָב. וּמֵרֹאשׁ חֹדֶשׁ וָאֵילָךְ, אַף עַל גַּב דְּמֻתָּר גַּם כֵּן לַעֲשׂוֹת שִׁדּוּכִין, מִכָּל מָקוֹם אָסוּר לַעֲשׂוֹת סְעוּדָּה, אַךְ יְכוֹלִין לֶאֱכֹל מִינֵי מְרַקַּחַת וְכַדּוֹמֶה. יִשְׂרָאֵל שֶׁפַּרְנָסָה שֶׁלּוֹ בְּכֹלֵי זֶמֶר, מֻתָּר לְנַגֵּן בְּבֵית אֵינוֹ יְהוּדִי בְּכְדֵי פַּרְנָסָתוֹ עַד רֹאשׁ חֹדֶשׁ. אֲבָל מֵרֹאשׁ חֹדֶשׁ עַד אַחַר הַתַּעֲנִית, אָסוּר. וְיוֹם שִׁבְעָה עָשָׂר בְּתַמּוּז עַצְמוֹ גַּם כֵּן אָסוּר, וְכֵן עֲשָׂרָה בְּטֵבֵת. וְיֵשׁ נוֹהֲגִין שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל בָּשָׂר וְשֶׁלֹּא לִשְׁתּוֹת יַיִן מִשִּׁבְעָה עָשָׂר בְּתַמּוּז עַד אַחַר תִּשְׁעָה בְּאָב, אִם לֹא בְּשַׁבָּת אוֹ סְעוּדַת מִצְוָה.

נוֹהֲגִין שֶׁאֵין מְבָרְכִין שֶׁהֶחֱיָנוּ בַּיָּמִים אֵלּוּ. וְלָכֵן אֵין קוֹנִין וְאֵין לוֹבְשִׁין בֶּגֶד חָדָשׁ, מִשּׁוּם דְּהָיָה צָרִיךְ לְבָרֵךְ שֶׁהֶחֱיָנוּ. וְעַל פְּדְיוֹן הַבֵּן, מְבָרְכִין שֶׁהֶחֱיָנוּ, שֶׁלֹּא לְהַחְמִיץ אֶת הַמִּצְוָה. וְעַל פְּרִי, יֵשׁ לְהָקֵל לְבָרֵךְ שֶׁהֶחֱיָנוּ בַּשַּׁבָּת, אוֹ אֲפִלּוּ בְּחֹל, אִם לֹא יִמְצֵא פְּרִי זֶה לְאַחַר תִּשְׁעָה בְּאָב. לֹא יָכוּ הַתַּלְמִידִים אוֹ הַבָּנִים בְּיָמִים אֵלּוּ.

וְכֵן נוֹהֲגִין שֶׁאֵין מִסְתַּפְּרִין בְּיָמִים אֵלּוּ, לֹא שַׂעֲרוֹת הָרֹאשׁ וְלֹא שְׂעָרוֹת הַזָּקָן וְלֹא כָּל שֵׂעָר שֶׁבְּגוּפוֹ. וְאָסוּר לַגְּדוֹלִים לְסַפֵּר אֶת הַקְּטַנִּים.

הַשָּׂפָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁבַּזָּקָן, כָּל שֶׁמְּעַכֵּב אֶת הָאֲכִילָה, נִרְאֶה לִי דְּיֵשׁ לְהַתִּיר לְגַלְּחוֹ עַד הַשָּׁבוּעַ שֶׁחָל בּוֹ תִּשְׁעָה בְּאָב. אֲבָל בַּשָּׁבוּעַ שֶׁחָל בּוֹ תִּשְׁעָה בְּאָב, יֵשׁ לֶאֱסֹר.

קְצִיצַת הַצִּפָּרְנַיִם, אֵין לֶאֱסֹר, רַק בַּשָּׁבוּעַ שֶׁחָל בּוֹ תִּשְׁעָה בְּאָב. וְאִשָּׁה לְצֹרֶךְ טְבִילָתָהּ מֻתֶּרֶת גַּם אָז. וְכֵן הַמּוֹהֵל יָכוֹל לְתַקֵּן צִפָּרְנָיו לְצֹרֶךְ הַפְּרִיעָה.

בִּשְׁלֹשֶׁת הַשַּׁבָּתוֹת שֶׁבֵּין שִׁבְעָה עָשָׂר בְּתַמּוּז לְתִשְׁעָה בְּאָב, מַפְטִירִין ג' דְּפֻרְעָנוּתָא, שֶׁהֵן, דִּבְרֵי יִרְמְיָהוּ, שִׁמְעוּ דְּבַר ה', חֲזוֹן יְשַׁעְיָהוּ, וְסִימָנָם דש"ח. וְאִם טָעָה וְקָרָא בַּשַּׁבָּת הָרִאשׁוֹנָה אֶת הַהַפְטָרָה שֶׁל פָּרָשָׁה דְּיוֹמָא, מַפְטִירִין בַּשַּׁבָּת הַבָּאָה, דִּבְרֵי יִרְמְיָהוּ וְגַם, שִׁמְעוּ, מִפְּנֵי שֶׁהֵן סְמוּכוֹת זוֹ לָזוֹ. (סִימָן תכ"ח). חָל רֹאשׁ חֹדֶשׁ אָב לִהְיוֹת בַּשַּׁבָּת, מַפְטִירִין הַשָּׁמַיִם כִּסְאִי. וְיֵשׁ מְקוֹמוֹת שֶׁמַּפְטִירִין שִׁמְעוּ.

מִשֶּׁנִּכְנַס אָב, מְמַעֲטִין בְּשִׂמְחָה. אֵין בּוֹנִין בִּנְיָן שֶׁל שִׂמְחָה אוֹ בִּנְיָן שֶׁהוּא רַק לִרְוָחָה. וְאִם קָצַץ עִם אֵינוֹ יְהוּדִי לְצַיֵּר לוֹ אֶת בֵּיתוֹ, אִם יָכוֹל לְפַיְסוֹ בְּדָבָר מוּעָט שֶׁיַּמְתִּין עַד אַחַר תִּשְׁעָה בְּאָב, נָכוֹן הַדָּבָר. וְאִם לָאו מֻתָּר. וּבַר יִשְׂרָאֵל דְּאִית לֵיהּ דִּינָא בַּהֲדֵי אֵינוֹ יְהוּדִי, לִשְׁתְּמִיט מִינֵּהּ, מִשּׁוּם דְּרִיעַ מַזְלֵהּ. אִם אֶפְשָׁר, יִשְׁתַּמֵּט כָּל הַחֹדֶשׁ, וּלְכָל הַפָּחוֹת עַד לְאַחַר תִּשְׁעָה בְּאָב. אֵין מְקַדְּשִׁין אֶת הַלְּבָנָה עַד לְאַחַר תִּשְׁעָה בְּאָב.

מִנְהָג בְּכָל יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל בָּשָׂר וְשֶׁלֹּא לִשְׁתּוֹת יַיִן בְּתִשְׁעַת יָמִים שֶׁמִּן רֹאשׁ חֹדֶשׁ עַד לְאַחַר תִּשְׁעָה בְּאָב, וְאָסוּר אֲפִלּוּ בְּתַבְשִׁיל שֶׁנִּתְבַּשֵּׁל בּוֹ בָּשָׂר אוֹ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שֶׁמֶן. וַאֲפִלּוּ בְּשַׂר עוֹף, אָסוּר. וְאַךְ מִי שֶׁמַּאֲכָלֵי חָלָב מַזִּיקִין לוֹ יָכוֹל לֶאֱכֹל בְּשַׂר עוֹף. וּלְצֹרֶךְ חוֹלֶה, הַכֹּל מֻתָּר. וּמִכָּל מָקוֹם אִם אֵינוֹ קָשֶׁה לוֹ, יֵשׁ לוֹ לְהַפְסִיק שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל מִן ז' בְּאָב וּלְהַלָּן. וְכֵן נוֹהֲגוֹת קְצָת יוֹלְדוֹת לְהִמָּנַע מִבָּשָׂר וְיַיִן מִז' בְּאָב וָאֵילָךְ, כִּי בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם נִכְנְסוּ הָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים לַהֵיכָל (כְּדִלְקַמָּן סִימָן קכ"ד סָעִיף ב'). וּבִסְעוּדַת מִצְוָה, כְּגוֹן מִילָה וּפְדְיוֹן הַבֵּן, וְסִיּוּם מַסֶּכְתָּא גַּם כֵּן, מֻתָּרִין בְּבָשָׂר וְיַיִן. וְחוּץ מֵאֲבוֹתָיו וְאֶחָיו וּבָנָיו, וְחוּץ מֵאֵלּוּ שֶׁיֵּשׁ לָהֶם שַׂיָּכוּת לַמִּצְוָה, יָכוֹל לְהַזְמִין עוֹד עֲשָׂרָה אֲנָשִׁים לְרֵעוּת. אֲבָל רַק אוֹתָן שֶׁגַּם בְּפַעַם אַחֶרֶת הָיוּ בָּאִין אֵלָיו אֶל הַמִּשְׁתֶּה. וְכָל זֹאת מֻתָּר אֲפִלּוּ בְּעֶרֶב תִּשְׁעָה בְּאָב

קֹדֶם חֲצוֹת הַיּוֹם, אֲבָל לֹא אַחַר כָּךְ. וְהַסְּעֻדָּה שֶׁנּוֹהֲגִין לַעֲשׂוֹת בַּלַּיְלָה שֶׁלִּפְנֵי הַמִּילָה, אֵינָהּ סְעֻדַּת מִצְוָה (עַיֵּן לְקַמָּן סִימָן קסג סָעִיף ח) וַאֲסוּרִין בְּבָשָׂר וָיַיִן, אֶלָּא יֵשׁ לַעֲשׂוֹתָהּ בְּמַאֲכְלֵי חָלָב. וְכוֹס שֶׁל הַבְדָּלָה בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת, אִם יֵשׁ תִּינוֹק שֶׁיִּשְׁתֶּה רֹב הַכּוֹס, נוֹתְנִין לוֹ. וְאִם לָאו, יָכוֹל הַמַּבְדִּיל בְּעַצְמוֹ לִשְׁתּוֹת.

וְכֵן אֵין מְכַבְּסִין בְּתִשְׁעָה יָמִים אֵלּוּ. וַאֲפִלּוּ חָלוּק אוֹ בֶּגֶד שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לְלָבְשׁוֹ עַד אַחַר הַתַּעֲנִית. וַאֲפִלּוּ לְתִתָּם לְכוֹבֶסֶת אֵינוֹ יְהוּדִי אָסוּר. וְיִשְׂרָאֵלִית, מֻתֶּרֶת לְכַבֵּס בִּגְדֵי אֵיָם יְהוּדִים. וּמִכָּל מָקוֹם בַּשָּׁבוּעַ שֶׁחָל בָּהּ תִּשְׁעָה בְּאָב יֵשׁ לָהּ לְזָהֵר. וְכֵן אָסוּר בְּתִשְׁעָה יָמִים אֵלּוּ לִלְבּוֹשׁ אוֹ לְהַצִּיעַ אֲפִלּוּ הַמְכֻבָּסִין מִקֹּדֶם. רַק לִכְבוֹד שַׁבָּת, מֻתָּר לִלְבּוֹשׁ בִּגְדֵי פִּשְׁתָּן, וּלְהַצִּיעַ עַל הַשֻּׁלְחָנוֹת לְבָנִים, וּלְהַחֲלִיף מִטְפְּחוֹת הַיָּדַיִם וּמַגָּבוֹת, כְּדֶרֶךְ שְׁעוֹשִׂין בְּשְׁאָר שַׁבָּתוֹת. אֲבָל סְדִינִים לְבָנִים, אָסוּר לְהַצִּיעַ. וְאִשָּׁה שֶׁצְּרִיכָה לִלְבּוֹשׁ לְבָנִים לִסְפִּר ז' נְקִיִּים, מֻתֶּרֶת לְכַבֵּס וְלִלְבּוֹשׁ. וְכֵן הַמִּטְפָּחוֹת שֶׁמְּלַפְּפִין בָּהֶן אֶת הַתִּינוֹקוֹת [חִתּוּלִים], שֶׁמְּלַכְלְכִין אוֹתָן תָּדִיר, מֻתָּר לְכַבְּסָן.

אֵין עוֹשִׂין בְּתִשְׁעָה יָמִים אֵלּוּ בְּגָדִים חֲדָשִׁים, אוֹ מִנְעָלִים חֲדָשִׁים, אוֹ לֶאֱרֹג אַנְפִּלָאוֹת (זאקקען שטרומפף), אֲפִלּוּ עַל יְדֵי אָמָּן אֵינוֹ יְהוּדִי. וּלְצֹרֶךְ גָּדוֹל, כְּגוֹן לְנִשּׂוּאִין שֶׁיִּהְיוּ מְיָד אַחַר תִּשְׁעָה בְּאָב, מֻתָּר עַל יְדֵי אָמָּן אֵינוֹ יְהוּדִי, אֲבָל לֹא עַל יְדֵי יִשְׂרָאֵל. וְקֹדֶם רֹאשׁ חֹדֶשׁ, מֻתָּר בְּכָל עִנְיָן לְתִתָּן אֲפִלּוּ לְאָמָּן יִשְׂרָאֵל, וּמֻתָּר לוֹ לַעֲשׂוֹתָן אֲפִלּוּ אַחַר כָּךְ.

נָשִׁים שֶׁנּוֹהֲגוֹת שֶׁלֹּא לְסַדֵּר הַחוּטִין לַאֲרִיגָה, מִשּׁוּם דְּזֶה נִקְרָא שְׁתִי, וְכֵיוָן שֶׁבָּטְלָה אֶבֶן הַשְּׁתִיָּה שֶׁהָיְתָה בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, הֻחְמִירוּ עֲלֵיהֶן בָּזֶה, אָסוּר לְהַתִּיר לָהֶן.

אֵין רוֹחֲצִין בְּתִשְׁעָה יָמִים אֵלּוּ אֲפִלּוּ בְּצוֹנֵן. אַךְ לִרְפוּאָה, כְּגוֹן יוֹלֶדֶת אוֹ מְעֻבֶּרֶת שֶׁקִּרוֹבָה לָלֶדֶת, שֶׁטּוֹב לָהּ לִרְחוֹץ, וְכֵן אָדָם חָלוּשׁ שֶׁצִּוָּה אוֹתוֹ הָרוֹפֵא לִרְחוֹץ, מֻתָּרִין לִרְחוֹץ אֲפִלּוּ בְּחַמִּין. וְכֵן נִדָּה, רוֹחֶצֶת וְטוֹבֶלֶת כְּדַרְכָּהּ. וְאִם טוֹבֶלֶת בַּלַּיְלָה שֶׁאַחַר תִּשְׁעָה בְּאָב וְאִי אֶפְשָׁר לָהּ לִרְחוֹץ אָז, יְכוֹלָה לִרְחוֹץ בְּעֶרֶב תִּשְׁעָה בְּאָב. וְכֵן כְּשֶׁלּוֹבֶשֶׁת לְבָנִים, יְכוֹלָה לִרְחוֹץ מְעַט כְּדַרְכָּהּ, כֵּיוָן שֶׁאֵינָהּ עוֹשָׂה לְתַעֲנוּג.

רֹאשׁ חֹדֶשׁ אָב שֶׁחָל בְּעֶרֶב שַׁבָּת, מִי שֶׁרָגִיל לִרְחוֹץ בְּחַמִּין בְּכָל עֶרֶב שַׁבָּת, מֻתָּר גַּם עַתָּה לִרְחוֹץ אֲפִלּוּ בְּחַמִּין. אֲבָל בְּעֶרֶב שַׁבָּת חֲזוֹן, אָסוּר לִרְחוֹץ בְּחַמִּין אֲפִלּוּ לְמִי שֶׁרָגִיל בְּכָךְ, כִּי אִם פָּנָיו יָדָיו וְרַגְלָיו. וְכֵן מִי שֶׁרָגִיל בַּחֲפִיפַת הָרֹאשׁ כָּל עֶרֶב שַׁבָּת, מֻתָּר לוֹ גַּם עַתָּה, אַךְ לֹא בְּבוֹרִית [בְּסַבּוֹן] (זייף), וְלֹא בְּמֵי אֹפֶר (לויג). וּמִי שֶׁרָגִיל לִטְבּוֹל כָּל עֶרֶב שַׁבָּת, מֻתָּר לוֹ גַּם עַתָּה לִטְבּוֹל בְּצוֹנֵן. אֲבָל מִי שֶׁמְּבַטְּלָהּ לִפְעָמִים, אָסוּר לוֹ.

אֲבֵל שֶׁחָל יוֹם שְׁלֹשִׁים שֶׁלּוֹ בְּי"ח בְּתַמּוּז אוֹ אַחַר כָּךְ עַד עֶרֶב רֹאשׁ חֹדֶשׁ אָב, מֻתָּר לוֹ לְהִסְתַּפֵּר. אֲבָל מֵרֹאשׁ חֹדֶשׁ וָאֵילָךְ, גַּם בְּכִהֲאי גַּוְנָא, אָסוּר בְּכִבּוּס וּבְתִסְפֹּרֶת (עַיֵּן אֶלִיָּהוּ רַבָּא סִימָן תקנ"א סָעִיף קטן ל"ב).

מִילָה שֶׁהִיא בְּתִשְׁעָה יָמִים אֵלּוּ, נוֹהֲגִין שֶׁהַמּוֹהֵל וְהַסַּנְדָּק וַאֲבִי הַבֵּן וְאִמּוֹ לוֹבְשִׁין בִּגְדֵי שַׁבָּת. אֲבָל הַמַּכְנִיס אֶת הַתִּינוֹק (געפאטער), אָסוּר. אַךְ הָאִשָּׁה הַמַּכְנֶסֶת אֶת הַתִּינוֹק, נוֹהֶגֶת לִלְבּוֹשׁ בִּגְדֵי שַׁבָּת, כֵּיוָן שֶׁזּוֹהִי כָּל מִצְוָתָהּ. וְגִלּוּחַ, יֵשׁ לְהַתִּיר לָהֶם קֹדֶם שַׁבָּת חֲזוֹן. אֲבָל אַחַר כָּךְ אָסוּר.

כְּבָר כָּתַבְנוּ בְּסָעִיף ט', כִּי בְּשַׁבָּת חֲזוֹן לוֹבְשִׁין בִּגְדֵי פִּשְׁתָּן לָבָן, דְּהַיְנוּ הַכְּתֹנֶת וּפוּזְמָקָאוֹת [וְהַגַּרְבַּיִם], שֶׁאֵינָן אֶלָּא מִפְּנֵי הַזֵּעָה. אֲבָל שְׁאָר בִּגְדֵי שַׁבָּת, תַּלְיָא בְּמִנְהָג הַמְּקוֹמוֹת אִם לְהַחְלִיפָן אוֹ לֹא. וּבְבֵית הַכְּנֶסֶת מַחְלִיפִין אֶת הַפָּרֹכֶת וְהַמַּפּוֹת וְהַמְּעִילִים בְּשַׁבָּת חֲזוֹן, אַךְ לֹא בְּשַׁבָּת שֶׁחָל בּוֹ תִּשְׁעָה בְּאָב.

נוֹהֲגִין בְּשַׁבָּת חֲזוֹן לִקְרוֹת לְמַפְטִיר אֶת הָרַב שֶׁהוּא יוֹדֵעַ לְקוֹנְנָן, וְלֹא יַעֲלֶה אָז לִשְׁלִישִׁי (מגן אברהם סִימָן רפב סָעִיף קטן יד).